

Batári Gyula (1933–2013)

Tudjuk, hisz' közelről ismerjük őket: számosan vannak könyvekkel eljegyzett életű emberek. Batári Gyula föltétlenül közéjük tartozott. Gyimesi László költőien szép megszemélyesítése tökéletesen illik rá: „*a Gutenberg-galaxis csillagjáró szerelmese*” volt.

1933-ban született Budapesten, értelmiségi családban, ahol a bensőségesség, a harmóniára való törekvés és a hit voltak gyermekéveinek meghatározói. Mégsem puhán kibélelt babaházban növekedett, eszmélkedett, mert ugyanakkor élénk társasági élet is folyt a családban, így gyermekként korán bepillantott a felnőttek „komoly” világába.

Nehéz években, évtizedekben volt gyermek és fiatal, ugyanakkor kiváló tanárai – például Halápy János festőművész vagy Szentkuthy Miklós író – voltak segítségére, hogy elhivatottsága hamar kialakuljon, és kultúra iránti elkötelezettsége megerősödjék. 1952 és 1956 között tanult az ELTE Nyelv- és Irodalomtudományi Karán, könyvtár szakon. Szakdolgozatát Radnóti Miklósból írta; diplomamunkájához pedig terjedelmes bibliográfiát mellékel, mintegy előre jelezve könyvtárosi és művelődéstörténeti munkásságának egyik irányát, a bibliográfiák készítését. (Ez a bibliográfia egy évtized múltán önálló kiadványként is napvilágot látott: *Radnóti Miklós bibliográfia*, 1966.) Az egyetem elvégzése után az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központban helyezkedett el; tíz év után lett az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa – ahol nyugalomba vonulásáig dolgozott mint tudományos munkatárs, majd főmunkatárs. Nem mellesleg 1985 és 2002 között az *OSZK Híradó* felelős szerkesztője is volt.

Okkal állítható, hogy igen sokoldalú érdeklődésű kutató volt, ugyanakkor ez a sokágú érdeklődés mégis csak egy irányba mutatott: a magyar művelődés-, tudomány-, sajtó- és könyvtörténet felé. Aktív munkásságának több mint fél évszázada alatt mintegy ezer rövidebb-hosszabb publikáció került ki a tolla alól. Két kötetet állított össze magyar írók könyvekről, olvasmányaikról szóló vallomásaiból (*Írók könyvek közt. Kortárs magyar írók vallomásai olvasmányaikról*, 1974; *Írók és könyvek. Magyar írók könyvekről és az olvasásról*, 1980). Jelentősek sajtótörténeti munkái, például részt vett a *Külföldi időszerzők kiadványok a magyar könyvtárakban a XVII. századtól 1970-ig* című összeállítás elkészítésében (1982), de a témában publikált önálló kötetei és maradandó alkotásoknak bizonyultak (*A tudományos sajtó*

kialakulása Magyarországon [1721–1867], 1994; *Fejezetek a külföldi magyar sajtó történetéből [1853–1920]*, 1999). Munkásságának összegző foglalata pedig a címevel is sokat mondó *Olvas, tanulj, kutass, alkoss!* (2008). Ebben a könyvében tanulmányaiból, cikkeiből adott válogatást, amely egyben tudósi munkásságának credója is volt: emberközeli vallomása könyvről, kultúráról, a kultúra műveléséről, a tudományok hasznáról, de még szépirodalmi, költői kísérletei is helyet kaptak e válogatásban. E kötetéről írta Gyimesi László:

„Ez a mű tisztelgés és aggodalom, múltismeret és jövőteremtési igény, ami egyszerre jellemzi ezt a hiánypótló kötetet: a szakember pontosságával, a műélvező ízlésével, az alkotó igényeivel. Ott a helye az ingyenc olvasók kéz-közeli polcán. Batári Gyula ízig-vérig bibliofil értelmiségi, nem egyszerűen a könyvek barátja, hanem a Gutenberg-galaxis csillagjáró szerelmese.”

Pályáját nemcsak az elmélyült kutatómunka, de a közéleti aktivitás is jellemezte. Évtizedekig tagja volt a Magyar Újságírók Országos Szövetségének, amely 2013 tavaszán Aranytoll-díjban részesítette. Dolgozott a Magyar Orvostörténeti Társaságban mint vezetőségi tag, ugyancsak tagja volt a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaságnak is. Munkásságát Zsámboky János-emlékéremmel (1984) és Keresztury-jutalommal (1990) ismerték el.

Élete a könyvek között és a történelem faggatásával telt. Erről így vallott egy Vajda Mártának a *Tollal.hu* portálon megjelent interjúban:

„Vallom, hogy a történelem az élet tanítómestere. Lényegesnek tartom az olvasás, a tanulás, a kutatás, és ezek birtokában magát a hiteles alkotás szerepét. Tehát útmutatásom a fiatal újságírók számára, hogy törekedjenek a múlt megismerésére, az összefüggések keresésére is.”

Akik találkozhattak vele, egy nagyon nagy tudású, ám végtelen szerény embert ismerhettek meg Batári Gyulában. Akitől nemcsak a tudományos kutatás iránti rajongó elkötelezettséget, de a tudomány iránti alázatot is el lehetett tanulni.

Az emlékezés alkalmával vékony, szinte törékeny alakja most is fölrémlik az OSZK folyosóján, ahogy vaskos dossziéval – talán az *OSZK Híradó* aktuális számának kéziratával – a hóna alatt elgondolkodva lépdél, hogy betérjen valamelyik munkaszobába egy-egy kollégához rövid baráti csevegésre vagy éppen újabb kéziratokat kérve az Országos Széchényi Könyvtár lapja számára. A találkozások alkalmával néhány perc alatt is sok mindenről lehetett vele beszélgetni, de legtöbbször könyvekről, versekről – hiszen maga is művelte a lírát –, múlttól és a jelen kérdéseiről. Minden halk mondatában benne volt a beszélgető partnerrel szembeni figyelmesség, a másik véleménye iránti őszinte érdeklődés és a sosem kérkedőn megnyilvánuló hatalmas tudás.

Emléke így marad meg velünk.

Mezey László Miklós